DISKRIMINERINGSNEMNDA

Sak 18/368

A mot

Utdanningsdirektoratet

Uttalelse av 04.10.2019 fra Diskrimineringsnemnda, sammensatt av følgende medlemmer:

Ivar Danielsen (nemndleder)
Gislaug Øygarden
Thorkil H. Aschehoug

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Postboks 208 Sentrum 5804 Bergen	(+47) 90933125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

Saken gjelder spørsmål om Utdanningsdirektoratet har handlet i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse, ved å ikke gi en elev dispensasjon fra kravet om vurdering i andre fremmedspråk i videregående skole, studieforberedende utdanningsprogram.

Sakens bakgrunn

A har fullført videregående skole, studieforberedende utdanningsprogram. A hadde tysk som andre fremmedspråk på videregående. Han hadde ikke spesialundervisning i tysk. Skolen gjorde likevel ulike tilretteleggingstiltak. A fikk karakteren to i tysk.

A har sammensatte kognitive vansker. Han strever spesielt i forhold til visuospatial funksjon (rom-/retningsvansker), finmotorikk og oppmerksomhet, inkludert arbeidsminnevansker. En nevropsykologisk rapport fra 2014 konkluderer med diagnosene uspesifisert gjennomgripende utviklingsforstyrrelse, forstyrrelse av aktivitet og oppmerksomhet og blandet utviklingsforstyrrelse i spesifikke ferdigheter.

Stavanger universitetssjukehus konkluderer, i brev fra oktober 2017, med at A vil ha større vansker enn andre med å lære et fremmedspråk. Dersom A skal lære et nytt språk så må det kanskje prioriteres i forhold til annen læring.

A søkte Fylkesmannen i Rogaland om fritak fra karakter i tysk to ganger i 2017. Fylkesmannen avslo søknadene. Det første avslaget ble påklaget til Utdanningsdirektoratet som opprettholdt Fylkesmannens vedtak. A sendte en tredje søknad om fritak til Fylkesmannen 26. februar 2018. Søknaden ble avvist av Fylkesmannen 7. mars 2018. Utdanningsdirektoratet kom til at saken skulle realitetsbehandles, og avslo søknaden 11. mai 2018.

A brakte saken inn for Diskrimineringsnemnda ved klage datert 5. desember 2018.

Saken ble behandlet i nemndas møte 17. september 2019 i Statens Hus i Bergen. I behandlingen deltok Ivar Danielsen, Gislaug Øygarden og Thorkil H. Aschehoug. Sekretariatet var representert ved Tonje Taranger, Birthe L. Christiansen, Mina Haugen, Ruth J. Øijordsbakken og Laila P. Kaland. Sigrun L. Valderhaug deltok som observatør.

Partenes anførsler

A har i hovedsak anført:

A er diskriminert på grunn av nedsatt funksjonsevne, ved at han ikke fikk fritak fra kravet til karakter i fremmedspråk på videregående skole.

Han hadde tysk i alle de tre årene på videregående skole. Grunnen til at han fikk bestått i faget tysk var at han møtte opp til timene. Han fikk ekstratimer og ekstraundervisning, uten at det hjalp så mye.

Selv om han ikke kan dokumentere dysleksi eller har tester som viser spesifikke språkvansker, så stilte han absolutt ikke med samme forutsetninger som andre i

tysk. Han har også en erklæring fra spesialist som sier at om han skal lære et språk, så må fokus være på å lære dette språket, og det vil gå ut over andre fag. Både skolen og PPT var kjent med at han slet i faget, og det ble holdt jevnlige møter gjennom alle de tre årene på skolen. Både skolen og PPT mente at han burde få fritak fra vurdering, men det var ingen mulighet for det uten å miste generell studiekompetanse. Spesialundervisning var ikke et tema.

Da han gikk i tredje klasse ble det åpnet opp for å kunne få fritak fra vurdering i andre fremmedspråk. Han søkte da om fritak fra karakter i tysk tre ganger, og fikk avslag alle gangene. Ordningen burde utvides slik at også han kan få fritak.

Utdanningsdirektoratet har i hovedsak anført:
Utdanningsdirektoratet har ikke diskriminert A.

Etter forskrift til opplæringsloven § 23-1 kan Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet i «særskilde tilfelle» gi dispensasjon fra reglene i kapittel 3, 4, 6 og 24, herunder § 3-4 om vurdering med karakter. Etter en klagesak i Likestillings- og diskrimineringsnemnda, åpnet Kunnskapsdepartementet for at det i en avgrenset tidsperiode skulle kunne gis dispensasjon fra kravet om vurdering med karakter i fremmedspråk som fellesfag i videregående opplæring.

Vilkår for fritak går frem av en saksbehandlingsinstruks (sist revidert 30.08.2017):

1) Personen er elev i videregående opplæring – studieforberedende utdanningsprogram

2) Personen er så sterkt rammet av dysleksi eller spesifikke språkvansker at individuell tilrettelegging ikke er tilstrekkelig for å sikre likeverdige opplæringsmuligheter.

A har ikke dokumentert at han har dysleksi eller spesifikke språkvansker, eller at han har hatt vedtak om spesialundervisning. Det andre vilkåret i instruksen er dermed ikke oppfylt. Regelverket åpner ikke for at andre utfordringer kan gi mulighet for fritak fra vurdering med karakter.

Nemndas vurdering

Nemnda har kommet til at Utdanningsdirektoratet har diskriminert A på grunn av funksjonsnedsettelse, ved å ikke gi fritak fra vurdering med karakter i faget tysk.

Likestillings- og diskrimineringsloven (lov 51/2017) § 6 første ledd forbyr diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse.

Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som vil stille personer dårligere på grunn av funksjonsnedsettelsen, jf. § 8.

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 6 dersom den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og det er rimelig forhold mellom det

man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere, jf. § 9.

Det skal legges til grunn at diskriminering har funnet sted hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, og den ansvarlige ikke sannsynliggjør at diskriminering likevel ikke har skjedd, jf. § 37. Slike omstendigheter foreligger i denne saken.

Nemnda tar først stilling til om A har blitt stilt dårligere ved at han ikke har fått fritak fra kravet til vurdering med karakter i tysk, og om det i tilfelles skyldes funksjonsnedsettelsen.

A har en funksjonsnedsettelse som omfattes av diskrimineringsforbudet. Funksjonsnedsettelsen er diagnostisert. Det er en ulempe for A å ikke få fritak fra vurdering med karakter i faget tysk, siden karakteren i tysk trekker ned karaktersnittet hans. Ved å ikke få fritak, stilles A dårligere på grunn av funksjonsnedsettelsen siden funksjonsnedsettelsen går ut over hans evne til læring. Når regelverket stiller krav til at alle elever skal ha vurdering med karakter i andre fremmedspråk, selv om eleven har en funksjonsnedsettelse, så virker regelverket indirekte diskriminerende overfor A.

Spørsmålet blir da om forskjellsbehandlingen likevel var lovlig, jf. § 9. Vilkårene er at forskjellsbehandlingen har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet, og ikke er uforholdsmessig inngripende for den som rammes.

Forskriften til opplæringsloven § 23-1 er vidt formulert. Bestemmelsen åpner for at det kan gis dispensasjon, fra kravet til vurdering med karakter, «i særskilde tilfelle». Instruksen omhandler bare dysleksi og spesifikke språkvansker. Slik nemnda ser det vil det være andre tilstander som kan åpne for individuelle vurderinger av om det er grunnlag for fritak. Det samsvarer også med forskriftens ordlyd. Nemnda ser at det vil kunne føre til merarbeid og mindre forutsigbarhet. En slik individuell vurdering av elever med ulike funksjonsnedsettelser, vil imidlertid sikre elever likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter i samsvar med § 21 og opplæringslova § 1-1. Nemnda kan ikke se at det foreligger saklige grunner for en ordning, der elever med andre funksjonsnedsettelser enn dysleksi ikke kan få en vurdering av behovet for fritak fra kravet til vurdering med karakter. Nemnda kan heller ikke se at det er nødvendig å stenge for en slik individuell vurdering.

Nemnda finner videre at manglende fritak fremstår som uforholdsmessig inngripende overfor A. Nemnda har ikke grunnlag for å vurdere om A har fått tilstrekkelig tilrettelegging på skolen. Manglende tilrettelegging kan uansett ikke gå utover A, slik at nemnda legger ikke vekt på at skolen ikke har truffet vedtak om spesialundervisning. Selv om A ikke er diagnostisert med dysleksi, så har han utfordringer som gjør at individuell tilrettelegging ikke er tilstrekkelig for at han skal kunne få samme opplærings- og utdannelsesmuligheter som elever som ikke har en funksjonsnedsettelse. A har, til tross for en viss tilrettelegging, likevel ikke klart å mestre tysk i særlig grad. I spesialistvurderinger av A går det frem at han vil måtte bruke så mye tid og ressurser på et andre fremmedspråk at dette vil kunne gå ut over prestasjonen i andre fag. Nemnda vektlegger også at det er plikt til tilrettelegging for elever med funksjonsnedsettelse i skolen, jf. likestillings- og

diskrimineringsloven § 21. Ved å gi fritak fra vurdering med karakter for A oppfylles formålet bak § 21, som er å sikre elevene likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. For at totalbelastningen for elever som A som har utfordringer i språkfag ikke skal bli for stor, vil regelverket måtte åpne for individuelle vurderinger av konsekvenser av funksjonsnedsettelsen for den enkelte elevs læresituasjon i samsvar med forskrift til opplæringsloven § 23-1.

Nemndas konklusjon er at Utdanningsdirektoratet har handlet i strid med diskrimineringsforbudet i likestillings- og diskrimineringsloven § 6, jf. § 8.

Vedtaket er enstemmig.

Sak 18/368

Diskrimineringsnemnda har gitt følgende uttalelse:

Utdanningsdirektoratet har diskriminert A på grunn av funksjonsnedsettelse.

Ivar Danielsen
nemndleder

Gislaug Øygarden
nemndsmedlem

Thorkil H. Aschehoug
nemndsmedlem